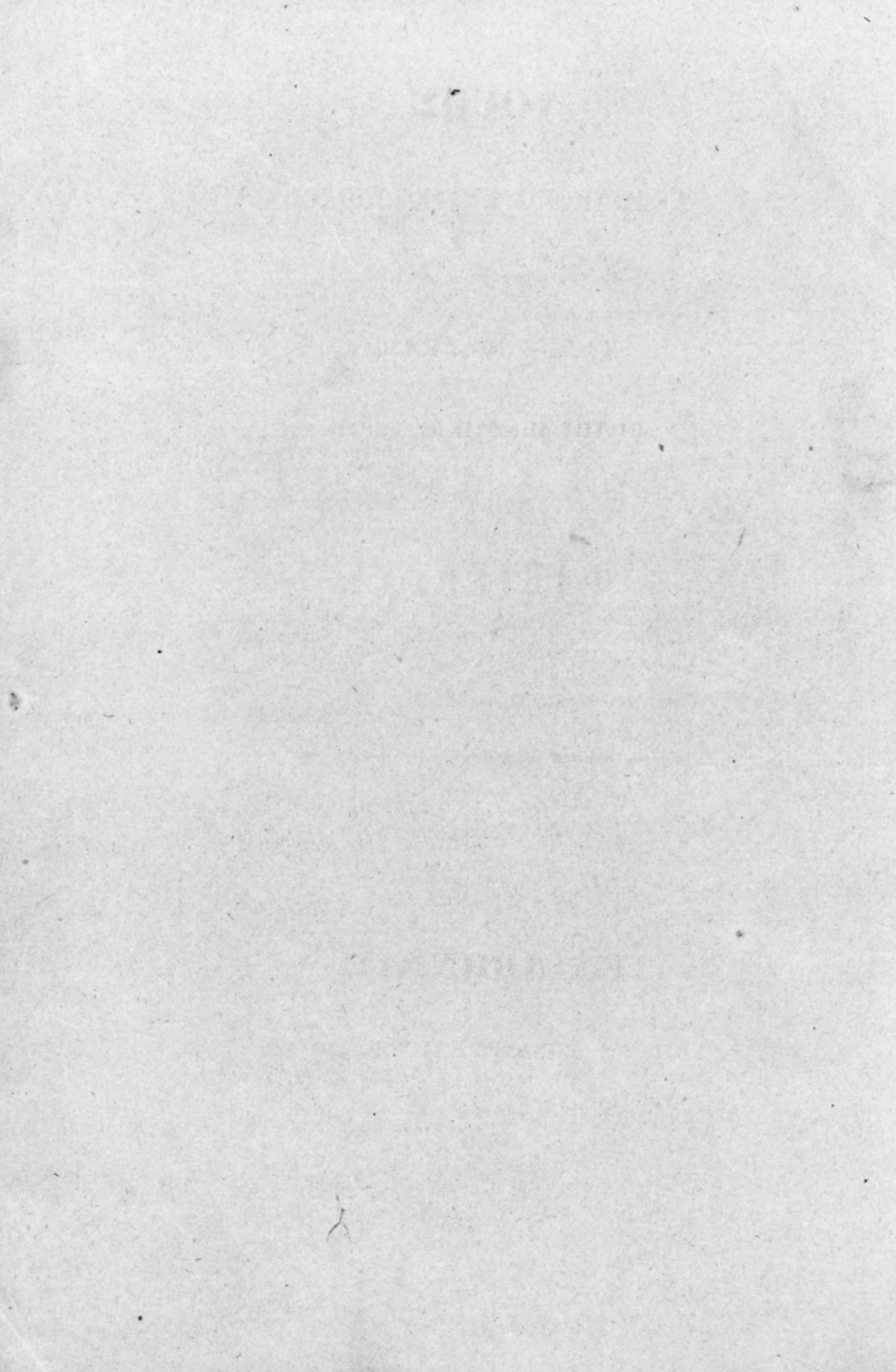

{ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΙΖΟΣ}

Λογος

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΝ ΑΚΡΟΠΟΛΕΙ

ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ Συμβούλου

Κ. Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ

τῆς τελεσθείσης εἰς μνήμην τοῦ στρατηγοῦ

ΦΑΒΙΕΡΟΥ.

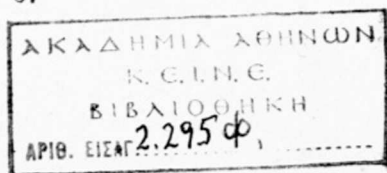

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ Α. Δ. ΒΙΛΑΡΑ ΚΑΙ Β. Π. ΔΙΟΥΜΗ.

—ο—

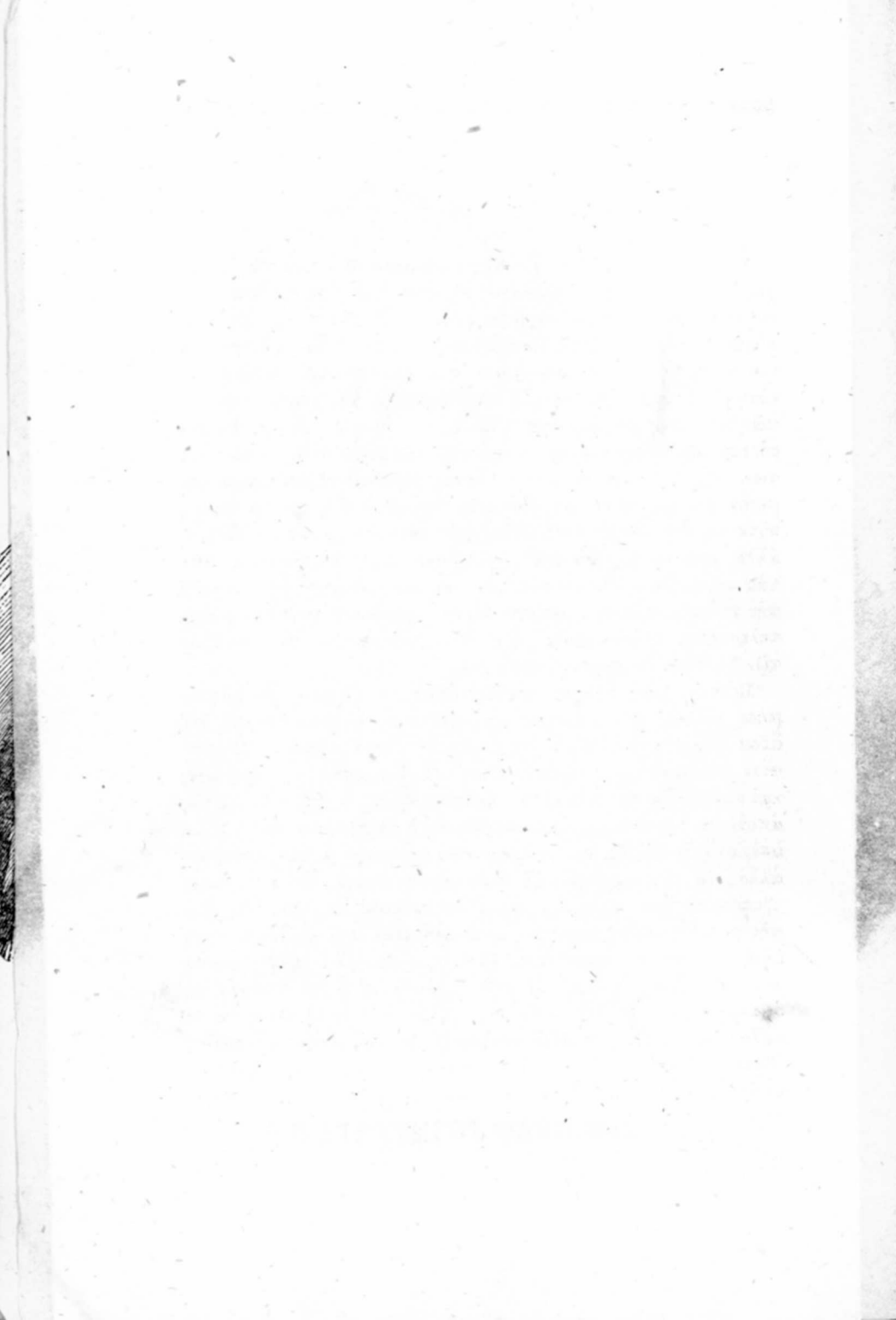
1 8 5 5.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΦΑΒΙΕΡΟΣ.

Πολλάκις καὶ ἄλλοτε ἀντήχησεν ὑπὸ πυκνὰ βήματα ὁ βρά-
χος τῆς Ἀκροπόλεως, πολλάκις θόρυβος συρρέοντος πλήθους ἔξα-
νήγειρε τὴν δι' αἰώνων σιγῶσαν ἡχώ του, ὅποτε ἡ ἡγετο πρὸς
αὐτὸν ἡ πολύκροτος τῶν Παναθηναίων πομπῇ, ἡ ὄπλων περσεφό-
νων κλαγγὴ τὸν ἐπλήρου, ἡ ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων του ἐβρόντα τὸ
εὐαγγέλιον τῆς Ἑλληνικῆς ἀναστάσεως, ἡ καὶ ὅποτε εὐσεβεῖς
τῶν θαυμάτων τῆς ἀρχαίας εὐφυίας προσκυνηταὶ, ἀνήρχοντο φέ-
ροντες τοῖς ὡραίοις αὐτοῦ μνημείοις τὸν φόρον τοῦ θαυμασμοῦ
των. Ἡμεῖς δ' οὔτε ὡς πανηγυρισταὶ χαρμολύτῃ ἀνῆλθομεν σή-
μερον ἑορτῆς, οὔτε ὡς προμάχοι τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἄκρας,
οὔτε ὡς ἐρευνηταὶ καὶ λάτραι τῶν λαμπρῶν αὐτῆς ἐρειπίων·
ἀλλὰ πενθίμῳ βήματι καὶ ἐν βαρυθύμῳ σιγῇ συνερχόμεθα, καὶ
τὰς καρδίας ἡμῶν πληροῦσι θλιβεραὶ ἀναμνήσεις, διότι ἐνταῦθα
τὴν πατρίδα μάλιστα ὑπερέτησε, καὶ ἐνταῦθα ἤριστευσεν ὁ ἄρτι
τελευτήσας ἐνδοξὸς αὐτῆς υἱός, θετὸς μὲν πάντως, ἀλλ' οὐδενὸς
τῶν γυναιῶν ἦτορ αὐτῇ προσφιλέως.

Μεταξὺ τῶν τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας προμάχων, δὲν ἀπεδή-
μησε βεβαίως μόνος ὁ στρατηγὸς Φαβιέρης τοῦ βίου τούτου, ἀφ'
οὗτο ἐκλείσθη τὸ δράμα τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως. Ἐξ ἐναν-
τίας τοῦ θανάτου τὸ δρέπανον βαγδαῖον καταφέρεται ὅσημέραι,
καὶ ἄρνονον δρέπει περικλεῶν ἀνδρῶν θέρος, ὃ ταμιεύει εἰς τὰς
ἀποθήκας τῆς ἱστορίας. Καὶ πενθεῖ μὲν ἡ πατρίς ὑπὲρ πάντων, ὡς
ὑπὲρ ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ πολλὰ αὐτὴν καὶ μεγάλα ὠφελήσαντων·
ἀλλὰ τὸ τὴν τεκοῦσαν καὶ θρέψασαν διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος
τρέφειν καὶ διὰ τοῦ ἰδίου σώματος προασπίζειν, καὶ ὑπὲρ αὐ-
τῆς τίθεσθαι καὶ ἀφοσιοῦσθαι, καθήκον ἀπλῶς ἐστὶ παντὸς πολίτου
ὑγίῃ καὶ γενναίᾳ φρονούντος. Τὸ δὲ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς οὐδὲν προση-
κούτης προκινδυνεύειν, καὶ ὑπὲρ ἀλλοτρίας ἐλευθερίας ἐνθου-
σιωδῶς ἀποδύεσθαι, ἐστὶν ἀνδρὸς ὑψηλόφρονος, φρονούντος ὅτι τὸ
καλὸν καὶ τὸ δίκαιον εἰσὶ παντὸς ἔθνους καὶ πάσης πατρίδος.
Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὁ ἐπίσημος ἀνὴρ οὗ ἡ μνήμη μᾶς συγκαλεῖ,
εἶναι εἰς ἐκ τῶν πολυτίμων ἐκείνων κρίκων, οἵτινες συνέδεσαν
τοὺς ἀγωνιζομένους Ἕλληνας πρὸς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἰδίως πρὸς
τὴν πολλαχῶς αὐτῶν ἀντιλαβομένην Γαλλίαν.

Διὰ ταῦτα τὸν θάνατον τοῦ ἐνθέρμου φιλέλληνος ἐθρήνησεν ἅπασα ἡ Ἑλλάς, καὶ ὁ Μεγαλειότατος ἡμῶν βασιλεὺς, οὗ ἡ καρδία δι' ὅρα καὶ προλαμβάνει τὰ εὐγενέστερα τοῦ ἔθνους αἰσθήματα, ἐπέδωκε τριήμερον πένθος εἰς τὸν μνημὴν εὐγνώμονα τοῦ τεθνεώτος διατηρήσαντα τακτικὸν τῆς Ἑλλάδος στρατὸν, καὶ μνημοσύνου τέλεσιν ἐνταυθα τε καὶ ἐν Ναυπλῖα διετάξεν· ἡ δὲ Βουλὴ, τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων διερμηνεὺς, ἐψήφισε νὰ γραφῇ ἐπιστολὴ συλλυπητήριος πρὸς τὴν τεύλιμμένην τοῦ στρατηγοῦ οἰκογένειαν, καὶ ὁδῆμος τῶν Ἀθηναίων, τῶν μεγάλων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν πόλιν ταύτην ἀναμνηθεὶς, τελεῖ αὐτῷ πανδήμως τὴν ἐπικήδειον ταύτην ἐορτὴν, ἐφ' ἧς ἀνέθετο τῇ ἀσθενεῖ μου φωνῇ νὰ προσφέρῃ τὸν ἔπαινον ἐκείνου, οὗ ὁ ἔπαινος ἐπιπετᾷ εἰς ὅλων τὰ στόματα.

Τεσσαράκοντα δὲν παρῆλθον εἰσέτι ἑναιετοί, ἐξ ὅτου οἱ Ἕλληνες, ὑπ' αἰσχροῦν κεκυφότες ζυγόν, ὑπὸ τῶν ἐθνῶν λελητημονημένοι, ἐθεωροῦντο ὡς λαὸς ἐκλελοιπώς, ἐφ' οὗ ἡ εἰμαρμένη εἴθραυσε τὴν μέλαιναν ῥάβδον τῆς, καὶ ὑπὸ τῶν πεπαιδευμένων ἀνεφέροντο ὡς ἀπρηχαιωμένη παρίδοσις, καὶ ὑπὸ τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν ἔνδοξον αὐτῶν γῆν ἐμαρτυροῦντο ὡς ἐρείπιον ἔθνος, ἔρπον ἐν ἐρείπιοις, καὶ ἀπολέσαν ἐν τοῖς δεσμοῖς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐλαστικότητα, καὶ ἐν τῇ ἐξαχρειώσει πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος. α Αἰώνιον αἰσχὸς διὰ τοὺς Ἕλληνας, αἰώνια δάκρυα διὰ τὴν Ἑλλάδα. . . Σκιαὶ Εἰλώτων, οὐδέποτε θέλει προσμειδιάσει τὴν γῆν ὑμῶν ἡ ἐλευθερία. Δοῦλοι δούλων υἱοὶ θέλετε σύρει δι' αἰώνων τὴν ὑμετέραν ἐλκεεινότητα! » Ἄλλ' ἐν ᾧ τοιαῦτα κατηράτο ἡμῶν ὁ αὐστηρὸς ποιητὴς (1), ἀγανακτῶν διὰ τὰ ἄδοξα λείψανα τῶν ἐνδοξωτέρων προγόνων, ἰδοὺ αἵφνης ἀπὸ Ἰστρου ἠκούσθη σάλπιγξ, καὶ ἡ κλαγγὴ αὐτῆς μέχρι Ταινάρου ἀντήχησε, καὶ ἀνέστησαν οἱ νομισθέντες νεκροί, καὶ ὥζυνον τὰς ἀλύσεις εἰς ξίφη, καὶ ὠρμησαν πρὸς τὸν θάνατον, ὅπως κατακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ δὲ ποιητὴς ἠναγκάσθη τότε νὰ ψάλλῃ παλινῳδῶν· « Ἐγέρθητι, οὐχὶ ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἑλλάς ἀνηγέρθη· ἀλλ' ἐγέρθητι σὺ, ὦ ψυχὴ μου! »

Μάρτυς τῆς ἀπροσδοκῆτου ταύτης νεκραναστάσεως ἐπεκρότησεν ἡ Εὐρώπη, καὶ αἱ γενναιότεραι τῶν ψυχῶν διεκάησαν ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ, αἱ μὲν διότι λαὸς ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῶν εὐγενεστάτων

(1, Byron, Child-Harold. Don Juan.

τοῦ ἀνθρώπου δικαιωμάτων, διότι ὁ σταυρὸς ἐμάχετο κατὰ τῆς ἡμισελήνου, διότι ἡ ἐλευθερία ἐμάχετο κατὰ τῆς τυραννίας, αἱ δὲ διότι ἡ ἀρχαία ἐλευθερία, τὴν δαδα ἀνέχουσα τοῦ πολιτισμοῦ, κατήρχετο αὖθις ἐπὶ τοὺς τόπους, οὓς τὸ πάλαι ἐδόξασε, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἀνεύρισκε τοὺς Μαραθωνομάχους τῆς, καὶ τὰ τῇ φαντασίᾳ φίλα ὀνόματα ἐκρότουν αὖθις ἐν μέτῳ ἐπινικειῶν παιανῶν. Ἐσκήρτησαν δ' ὑπ' ἀγαλλιάσεως πάντες οἱ ἔχοντες ἐν παιδείᾳ τὴν διανοίαν τεθραυμένην, ὅτι ἀνεύρισκον τὴν φανταστὴν πατρίδα τῶν ἰδεῶν τῶν, τὸν κόσμον τῶν μεγάλων πράξεων καὶ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, τὴν γῆν ἐν ἣ ἔβαλλεν αὐτοφρεῖς πᾶν τὸ καλὸν καὶ τὸ ὑψηλόν· καὶ ὁ θαυμασμὸς ὑπὲρ τῶν προγόνων μετετρέπετο εἰς συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀπογόνους.

Τότε ἐσπευσαν πανταχόθεν τῆς Εὐρώπης ἀνδρεῖοι πρὸς τὴν Ἑλλάδα, φέροντες αὐτῇ τῆς καρδίας καὶ τοῦ βραχιονός των τὸν φόρον, τὴν δόξαν θηρεύοντες τοῦ νὰ στέψωσι τὴν κεφαλὴν των δι' ἐνὸς κλάδου δάφνης τοῦ Μαρχιδῶνος, καὶ ὡς γέρεις τῆς ζωῆς των ἐπιζητοῦντες νὰ τύχωσι τάρου εἰς τὴν γῆν τῶν θερμοπυλῶν ἢ εἰς τὸ κύμα τῆς Σαλαμῖνος.

Τότε ἐκ τῆς Γαλλίας, ἥτις ἐνθουσιωδῶς ὁρμᾷ πρὸς πᾶν τὸ καλὸν καὶ γενναῖον, τότε ἐκ τῆς ὑψηλόφρονος Βρεταννίας, ἐκ τῆς Ἰταλίας τῆς ὥραιας καὶ εὐτυχεστεράς ἀδελφῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῆς Γερμανίας, τῆς ἀγαπώσης τὴν μητέρα τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, τότε ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς γῆς ὅπου ἐπικρατεῖ τοῦ Χριστοῦ ἡ θρησκεία καὶ ἡ λατρεία τῶν ἀρχαίων ἀριτουργημάτων, συνέρρευσαν ἄνδρες ἀροσιώσεως, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐγκαυχωμένη κατέγραψεν εἰς τὰς δέλτους τῶν ἀρχαίων ἡρώων τῆς τὰ ὀνόματα τῶν Ἀστίγγων καὶ τῶν Νορμάνων, καὶ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ, ὃν ἄρτι παρεθέτομεν, καὶ τῶν ἱερῶν ἐκείνων θυμάτων, ὧν τὸ αἷμα ἡγίασε τοῦ Πέτα τὸ δις δυσώνυμον ἔδαφος, καὶ ἔρρευσεν εἰς δεσμὸν μυττηριῶδη καὶ ἄρρηκτον, εἰς δεσμὸν ἐγνωμοσύνης καὶ εὐποιίας μετὰ τῆς ἀγωνιώσης Ἑλλάδος καὶ τῆς αὐτὴν συνδραμούσης Εὐρώπης. Τότε προσήλθον καὶ ὅσοι, τὸν θάνατον τῶν ἀνδρείων ζητήσαντες, ἀλλ', εὐτυχῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐν ταῖς μάχαῖς αὐτὸν μὴ εὐρόντες, — οἷος ὁ τὰς φρένας καὶ τὴν καρδίαν ἀρχαῖος Ἕλλην, στρατηγὸς Τζούρτζ, οἷοι τοσοῦτοι ἄνδρες γενναῖοι, ἄνδρες πείρας καὶ ἄνδρες φώτων, — ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ ταῦτα τὴν Ἑλλάδα ὡς πατρίδα αὐτῶν παραδεχόμενοι,

καὶ πρὸς τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν τελείαν αὐτῆς ἀνάπτουζιν παντὶ σθένει ὑπηρετοῦντες.

Τῶν δὲ λαῶν τὸν ἐνθουσιασμὸν παρηκολούθησε μετ' οὐ πολὺ τῶν Κυβερνήσεων ἡ εὐμένεια· οἱ χριστιανοὶ βασιλεῖς δὲν ἡνέχθησαν περαιτέρω νὰ βλέπωσι λαὸν χριστιανικὸν φερόμενον ὡς σφάγιον εἰς θυσίαν, καὶ ἐκατόμχας ἡρώων εἰς ἄνιτον πάλην θεριζομένας· τῶν δὲ πρῶην προλήψεων πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἀπαλλαγεῖται, συνεσκέφθησαν ἐν συμβουλίοις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ Νεοκαστροῦ ἡ τριπλῇ νίκη ἔθραυσε τὴν πτέρυγα τοῦ Αἰγυπτίου γυπὸς, καὶ καθιέρωσε τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀναγέννησιν. Ἡ δὲ πρόφρων Γαλλία συνεπλήρωσε τὸ ἔργον ἐν ᾧ σέμνυνεται ἡ παρούσα ἐκατονταετηρίς, ἀποδιώξασα τὸν ξένον στρατὸν, ὅστις κατελυμαίνετο ἐτι τὴν Πελοπόννησον, καὶ πρὸς διάπλυσιν καὶ παγίωσιν τοῦ ἀναγεννηθέντος ἔθνους παραγωγήσασα αὐτῷ τοὺς εὐκλεεῖς της υἱοὺς, τοὺς Τρεξέλους, τοὺς Γεράρδους, τοὺς Πωζιέρους, τοὺς Πελλιῶνας, καὶ τοὺς ἄλλους οἵτινες ἐνέγραψαν τὰ ὀνόματά των ἐπὶ κεφαλίδος τῆς νέας τάξεως τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων, καὶ πρὸς οὓς ἡ Ἑλλάς αἰωνίαν πρεσβεύει εὐγνωμοσύνην.

Αὕτη ἦν ἡ χρυσὴ καὶ προϊούσα σειρὰ τῶν τῆς Εὐρώπης εὐεργεσιῶν, ὧν ἡ Ἑλλάς τηρήσει ἀνεξάλειπτον ἑσάει τὴν μνήμην, τὰς τρεῖς μάλιστα μεγάλας δυνάμεις ὡς πρωτουργοὺς τῆς παλιγγενεσίας αὐτῆς δοξάζοντα, αὐταῖς καθοδηγοῖς ἐν τῇ διαμορφώσει αὐτῆς χρωμένῃ, καὶ παρ' αὐτῶν τὴν τελείωσιν τῆς εἰμαρμένης αὐτῆς ἀπεκδεχομένη. Μεταξὺ δὲ τῶν γενναιοτάτων καὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῶν ἐνστερνισαμένων τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἦν καὶ ὁ στρατηγὸς Φαβιέρος, εὐπατριδὴς Γάλλος, τότε μὲν συνταγματάρχου ἔχων βαθμὸν ἐν τοῖς στρατοῖς τῆς πατρίδος του, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς στρατηγὸν προαχθεὶς ὑπὸ τῇ Γαλλίας, τιμώσης τὰς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὑπηρεσίας του, καὶ τὸν πόλεμον διδάχθεις παρὰ τῷ μεγίστῳ αὐτοῦ διδασκάλῳ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις. Καὶ ἐπεδήμησε μὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1823 ἔτους· μέχρις οὗ ὅμως οἰκειωτῇ πρὸς αὐτήν, καὶ γνωρίσῃ τὰς ἀνάγκας της καὶ τοὺς τρόπους τῆς θεραπείας αὐτῶν, διετέλεσε μεταβαίνων ἀπὸ στρατοπέδου εἰς στρατόπεδον, ἔδραμεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Μεσσηνιακῶν φρουριῶν, καὶ ἐκείθεν εἰς Κρήτην, καὶ ἐν γένει ὅπου ἦν ἡ πλειστή ἀνάγκη, καὶ μετ' αὐτῆς ὁ μέγιστος κίνδυνος.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1825 ἐπετάθη ἡ δραστηριότης του, καὶ νέα τῷ ἐδόθη ἀφορμὴ πρὸς ἄσκησιν αὐτῆς, καὶ πρὸς ἐπίδειξιν τῆς εἰλικρινοῦς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀφοσιώσεως.

Ὁ Ἑλληνικὸς πόλεμος ἦν πόλεμος πανδήμου ἐθνεγεροσύνης. Ἐκαστός οὐκέτι τὰ δούλια στέρνων δετμὰ, ὥρμησε πρὸς αὐτὸν ὡς εἶχεν ἱκανότητος καὶ δυνάμεως, ζητῶν τὸν θάνατον, ἂν δὲν εὕρισκε τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τοῦ ποιμένος ἡ ῥάβδος, καὶ ἡ δίκελλα τοῦ γεωργοῦ μετεδλήθησαν εἰς ὅπλα τυραννοκτόνα ὡς τοῦ Δαυτὶδ ἡ σφενδόνη, καὶ ἐθνικὸς στρατὸς ἦν τὸ ἔθνος ὁλόκληρον. Συγχρόνως δὲ καθώρμησαν ὡς χεῖμαρροι ἀπὸ τῶν κορυφῶν οἱ ὄρεσι-τροφοὶ υἱοὶ τῆς ἐλευθερίας, οὔτινες ὑπὲρ τὴν δουλικὴν ἄνεσιν προτιμῶντες τῶν ἡρώων τὴν δίαιταν, ἐφρούρουν δι' αἰῶνων τὴν εἰς δάση καὶ σπήλαια καταφυγοῦσαν τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησίαν. Τότε ἡ ἔμφυτος τῶν Ἑλλήνων ἀνδρεία, καὶ ἡ σπάθη τῶν μαχίμων ἀρματωλῶν, ἀνενέωσαν τῶν ἀρχαίων νικῶν τὰς ἡμέρας, ἡ δ' Ἑλλάς ἀνέστη τῆς ταπεινῆς θέσεώς της, καὶ εἰς τὸ καρυσφύλλιον τῶν υἱῶν της ὑπερφηφάνως στηριζομένη, προσήρτησεν εἰς τὰ τρόπαια τῶν Πλαταιῶν καὶ τῆς Σαλαμίνης τὰς σημαίας τῆς Ἀμπλιανῆς καὶ Γραβίας.

Ἄλλ' ἂν καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν νέων ἡρώων ἐτίμων τὴν πατρίδα των, ἀπητοῦντο ὅμως νίκαι διὰ νὰ τὴν σώσωσιν. Αἱ Θερμοπύλαι εἶχον ἀρκέσει πρὸς δύο τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν της ἀπητεῖτο ὁ Μαραθῶν. Οἱ Διάκοι, καὶ οἱ Βοτζάρεις, καὶ οἱ Καραΐσκαί εἶχον μὲν τὴν ἀνδρείαν τῶν Λεωνιδῶν· ἀλλ' ὅταν τάττωνται ὀλίγιστοι κατὰ πλειστον, ἄοπλοι κατὰ καλῶς ἐρωδιασμένων, σπανίως μόνη ἀρκεῖ ἡ ἀνδρεία, καὶ πρέπει ὑπὸ τῆς τάξεως νὰ καθοδηγῆται ὅπως ἀποκαταστήτῃ τῶν δυνάμεων τὴν ἰσορροπίαν. Ἡ τακτικὴ, ἡ διαβέτουσα τὰς δυνάμεις καὶ συνδιάζουσα τὰς κινήσεις, ὥστε οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον μέρος δραστηριότητος ν' ἀπολεσθῇ, καὶ διὰ τῶν ἐλαχίστων μέσων νὰ ἐπιτυχάνωνται ὅ,τι μέγιστα ἀποτελέσματα, ἡ τακτικὴ εἶναι τὸ ὄπλον καὶ ὁ θρίαμβος τῶν πεπολισμένων ἐθνῶν. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες — οὐδεὶς θέλει μᾶς ψεῖξει ἐπὶ ματαίᾳ καυχῇ, — εἰσὶν ἐκ φύσεως πρὸς τὸν πολιτισμὸν πεπλασμένοι, καὶ ὅταν μὲν ἐκράτουν αὐτοῦ τὸ σκῆπτρον μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, αὐτοὶ ἐφεύρουν τὴν νικηφόρον αὐτὴν ἐπιστήμην. Καὶ ἤδη δὲ, ὅτε ἀνέκυψαν πάλιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, ἡσθάνθησαν ἐν τῷ ἅμα τῆς τακτικῆς τὰ πλεονεκτήματα, καὶ ὅτι μόνον ποδηγετούσης αὐτῆς τὴν ἀνδρείαν ἡδύνατο

οἱ εὐάριθμοι ν' ἀντιστῶσι πρὸς τὰ στίφη ἃ ἐξέμει κατ' αὐτῶν ἢ Ἀφρικὴ καὶ Ἀσία.

Διὰ ταῦτα ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἀγῶνος ἐνίρξεως, ὁ αἰμίηστος πρωταθλητὴς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρος ὁ Ὑψηλάντης ἐμόρφωσεν ἐν Δακίᾳ τὸν Ἱερὸν λόχον, ὅστις μετὰ τοῦ ἐνδόξου Βοιωτικοῦ κοινὸν εἶχεν οὐ μόνον τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἀπέθανεν ἀλλὰ δὲν πρεσδόθη. Κατὰ ζῆλον δ' αὐτοῦ, καὶ ὁ εὐκλεὴς αὐτοῦ ἀδελφὸς Δημήτριος, ἅμα ἀφίχθεις εἰς Ἑλλάδα, πρὸυργαίτατον ἐθεώρησε τὸν σχηματισμὸν τακτικοῦ σώματος, ὃ διώκησε πρῶτος ὁ φιλέλλην Γάλλος Βαλέστρας, ὅστις μετὰ ταῦτα ἔπεσεν ἐν Κρήτῃ γενναίως μαχόμενος, δεύτερος δ' ὁ ἠρωϊκῶς ἐν Πέτα ἀποθανὼν Σάρδος Ταρέλλας, μεθ' ὃν τὰ ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης περισωθέντα λείψανα, συλλεγέντα καὶ ὁργανισθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Γουβερνάτου, ἐκαλύφθησαν μὲν ὑπ' ἀθανάτου δόξης εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Ναυπλίας, διελύθησαν δὲ σχεδὸν ἀμέσως μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῆς κακῆς ἐριννύος, ἥτις ἀείποτε ἐλυμήνητο τὰ Ἑλληνικὰ, τῆς φθοροποιοῦ διχονοίας.

Ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, πρὸς στιγμὴν ἀνακύψασα τῶν ἐξωτερικῶν περισπασμῶν καὶ τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν, ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ μορφώσῃ αὐθις τὸ τακτικόν, καὶ ἐνεπιστεύθη αὐτὸ εἰς τὸν ἐν Γαλλίᾳ τὴν θεωρίαν τῆς τακτικῆς σπουδάσαντα στρατηγὸν Ῥόδιον, ὅφ' ὃν ὁ ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ Κάρπου διοικούμενος λόχος τῶν Εὐζώνων ἥριστευσε μάλιστα κατὰ τοὺς Λερναίους μύλους. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ προηγούμενα τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, καὶ τοιαύτη ἡ ὑπὲρ ὑπάρξεως αὐτοῦ μέριμνα τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ὅταν ὁ συνταγματάρχης Φαβιέρος δι' ἀναφορᾶς του ἐξητήσατο τὴν ἄδειαν νὰ ἐνασκήσῃ καὶ νὰ προαγάγῃ αὐτόν, ἡ δὲ κυβέρνησις, πᾶσαν ἐμπιστοσύνην ἔχουσα εἰς τὴν πολυπειρίαν καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ ἀνδρός, ἐδέξατο προθυμῶτα τὴν προσφορὰν αὐτοῦ, καὶ κατὰ διαταγὴν αὐτῆς ὁ Κ. Ἀνδ. Μεταξᾶς, ἐν μέσῃ τῇ πλατείᾳ τῆς Ναυπλίας, καὶ ἐν ἐπισήμῳ παρατάξει παρέδωκεν αὐτῷ τὰς τότε ἤδη δαφνοστεφεῖς σημαίας τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν στρατὸν αὐτόν, συγκείμενον κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐξ ἐνὸς μόνοι τάγματος. Ὁ δὲ στρατηγὸς Φαβιέρος ὑπεσχέθη νὰ ὀδηγήσῃ τὰς σημαίας ταύτας πάντοτε εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, καὶ ν' αὐξήσῃ τὸν στρατὸν κατὰ δύναμιν καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως ταύτης ἀφιέρωσε πᾶσάν του τὴν δραστηριότητα καὶ πάσας τὰς στιγμὰς τῆς

ζῶης του· καὶ ἐπετύγγανεν ἐπισιθητῶς καὶ ταχέως διὰ τῆς κοινῆς συμπαθείας παντὸς τοῦ ἔθνους, πάντων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ πασῶν προσέτι τῶν φατριῶν, αἷς οὐ μόνον τὴν δικαιοσύνην πρέπει ν' ἀποδώσωμεν, ὅτι ἄλλοτε ἀντισπαρattoμεναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμῶς συνησπίζοντο, ὁσάκις προὔκειτο περὶ κοινοῦ τῆς πατρίδος κινδύνου ἢ περὶ σπουδαίου καλοῦ κοινῶς ὁμολογούμενου, ἀλλὰ καὶ τὴν φρόνησιν ὅτι ἀνεγνώριζον ποία ἐνυπῆρχε δύναμις εἰς τὸν τακτικὸν στρατὸν, καὶ ἤθελον, ἐκάστη, νὰ τὴν οἰκειωθῶσι· παρὰ τισι δὲ τῶν ἰδίως πρὸς τὴν Γαλλίαν φιλικῶς διακειμένων, καὶ αὐτὸς ὁ ἔθνισμός τοῦ ἐνδοξοῦ φιλέλληνας ἦν εἰς τῶν λόγων τῆς εἰδικῆς πρὸς αὐτὸν εὐμενείας.

Ἄμα δὲ ἰδὼν ὁ φαβιέρος προκόψαντα τὸν στρατὸν τοῦ καὶ πολλαπλασιαζόμενον, ἐγκατέλιπε τὴν Ναυπλίαν, καὶ τῇ μὲν ὅπως ἀπαλλάξῃ τὴν πρωτεύουσιν τῶν δυσχερειῶν τῆς στρατιωτικῆς συσσωρεύσεως, τῇ δὲ ὅπως καὶ ἠθικῶς ἐπενεργήτῃ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ στρατοῦ ὃν ἐμόρφου, μετεβίβασεν αὐτὸν εἰς Ἀθήνας, ὅπου τὰ πάντα τὴν δόξαν ἀναμνησκουσιν. Ἐνταῦθα δ' ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος ὁ ἐνθουσιασμός μετ' οὗ ὁ λαὸς τὸν ἐδέχθη. Οἱ κάτοικοι παντὸς γένους καὶ πάσης τάξεως, αἱ πολιτικαὶ, αἱ στρατιωτικαὶ καὶ αἱ δημοτικαὶ ἀρχαί, τῶν σχολείων ἢ νεολαία, τὰ κοράσια ἑορτασίμως κεκοσμημένα, προπορευομένου τοῦ κλήρου ἐν στολῇ ἱερᾷ, ἐξῆλθον ἐπὶ μίαν ὥραν εἰς ὑπάντησιν τοῦ στρατοῦ ἐκείνου, ὃν ἐθεώρουν ὡς προῖόν τῆς τάξεως καὶ τῆς νίκης ἐγγυητὴν, καὶ ἕκαστος ἐσπευδε τίς πρῶτος νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὰς τάξεις του, καὶ οἱ μαθηταὶ κατέλειπον δι' αὐτὸν τοῦ σχολείου τὰ ἔδρας, καὶ οἱ εὐπατρίδαι πρὸς προτροπὴν καὶ ἐνθάρρυνσιν τῷ ἐπεμπον τοὺς υἱοὺς των, καὶ ἱερεῖς αὐτοὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ μοναχοὶ καὶ ἡγούμενοι, ἐνεδύοντο, τοῦ τακτικοῦ τὴν στολὴν, θέλοντες ν' ἀγωνισθῶσι καὶ διὰ τοῦ αἵματός των τῆς πίστεως τὸν ἀγῶνα, καὶ νὰ ἐνισχύσωσι διὰ τοῦ παραδείγματός των τὸ δραστηριώτερον αὐτοῦ ὅπλον· καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν ψιλῶν ἀρχηγοί, οἵτινες φυσικὸν ἦτον νὰ θεωρῶνται ὡς τοῦ τακτικοῦ οἱ ἀντίπαλοι, ὑπεστήριζον αὐτὸ διὰ προκηρύξεων, μετεῖχον πανδημῶς τῶν γυμνασίων του, παρεδέχοντο τὴν στολὴν του, καὶ ὁ τότε παντοδύναμος τῶν Ἀθινῶν φρούραρχος, ἐλθὼν πρὸς τὸν φαβιέρον, ἐθράυσεν ἐμπρὸς αὐτοῦ τὸ ξίφος του, καὶ τὸ ἀντήλλαξε πρὸς τὴν λόγχην τοῦ τακτικοῦ.

Οὕτω διὰ τῆς περῶτισμένης καὶ ἐνθουσιώδους συμπεράξεως

τοῦ ἔθνους ἅπαντος, καὶ μάλιστα τῶν ἡμετέρων συνδημοτῶν, προσέτι δὲ διὰ τοῦ ἀκαμάτου ζήλου καὶ τῶν ἀτρύτων κόπων τοῦ γενναίου φιλέλληνας, ὁ νέος στρατὸς περιεῖχεν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τόσας ἀνδρῶν χιλιάδας, ὅσας ὁ φαβιέρος ἑκατοστίας παρέλαβε, καὶ ὥραιον, καὶ τῆς φαντασίας διεγερτικὸν θέαμα ἦν, ὅταν ἐν ῥυθμῷ καὶ παρατάξει καὶ ἐν ἀναπεπταμέναις σημαίαις, ἃς ἐποίκιλον καὶ καθιέρωσαν τρυφεραὶ χεῖρες παρθένων τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Παρισίων, κατήρχοντο καθ' ἑκάστην αἱ Ἑλληνικαὶ φάλαγγες εἰς τὰ πεδία τοῦ Κεραμεικοῦ, τὰ πρὸ ὀλίγου ὑπὸ δούλων ἀρούμενα, καὶ ἐνησκούντο εἰς τὰ εὐγενῆ στρατιωτικὰ γυμνάσματα, ἀναπολοῦσαι τὰς ἐνδόξους ἡμέρας τῶν ἐκ καταλόγου στρατευσομένων, καὶ τὰς τοῦ Ἴφικράτους ἐφευρίσκοντος καὶ μελετῶντος νέους ἐξελιγμούς.

Ἡ πειθαρχία καὶ τάξις αὐτῶν, ἡ ἀρειμάνειος ὄψις των, τὸ εὐγενὲς φρόνημα ὃ ὑπέθαλπεν ὁ ἀρχηγὸς ἐν αὐτοῖς, ἐφαίνοντο ἐπιτυχίας ἀριστοὶ οἰωνοὶ, καὶ ἐπλήρουν πάντας ἐλπίδας. καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους τῆς εἰς ἑαυτοὺς πεποιθήσεως, ἧτις εἶναι τῆς ἐπιτυχίας ἡ πρώτη ἐγγύησις, δι' ὃ καὶ ταχέως—τοῦ δέοντος ἰσως ταχύτερον,—ἀπεφασίσθη ἡ ἐκστρατεία κατὰ Καρύστου, ἥς μετέσχον καὶ ψιλοὶ στρατιῶται, διὰ τὴν κοινὴν μέριμναν μὴ τι πάβη, ἐγκαταλείψεν μόνον, τὸ διὰ τὴν Ἑλλάδα πολυτίμιον τοῦτο σῶμα. Ἄλλ' ἐνταῦθα ὁ στρατὸς προσέκρουσεν οὐ μόνον εἰς τὴν φυλὴν τῶν Καρυστινῶν, τὴν γνωστὴν ὡς τὴν μαχιμωτάτην μεταξὺ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ὀθωμανῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς παμπόλλους ἄλλας δυσχερείας, ἐκ τῆς φύσεως τοῦ τόπου καὶ ἐκ τῆς θέσεως τῶν τότε γενικῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος προερχομένας, καὶ ἀφ' οὗ εἰς τοὺς ἐσχάτους ἐξετέθη κινδύνους. ἐν οἷς διέλαμψεν ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ καρτερικὴ γενναιότης τῶν Ἑλλήνων, ὧν δ' ἐπεφύλαττε δι' ἑαυτὸν τὸ μέγιστον μέρος ὁ ἀρχηγός, ἐσώθη τέλος διὰ φιλαδέλφου συνδρομῆς τῶν ἀπὸ τῆς παρατόλμου ἐκστρατείας εἰς Βυζηττὸν τῆς Συρίας ἐπιστρεφόντων ἀτάκτων σωμάτων.

Τῆς ἡττας ταύτης ἦν πικρὸς ὁ καρπός, ἡ ἀποθάρρυνσις τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ὅστις βλέπων τὴν πρώτην ἀπόπειράν του ἀποτυχοῦσαν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν δισπιστήσας, ἤρχισε φθίνων, καὶ παρ' ὀλίγον ὥχετο διαρρῦεις, ἃν ὁ ἀκάματος αὐτοῦ ἀρχηγός δὲν ἐπέτεινε τὸν ζήλόν του καθ' ὅσον ἔβλεπε δεινυμένας τὰς περιστάσεις.

Καὶ ἀλλαγοῦ δὲ καὶ ἄλλοτε, ὡς ἐν Χαϊδαρίῳ τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ὀλίγοι ἐμάχοντο πρὸς τὰς τεσσαράκοντα τοῦ Κροταῆ χιλιάδας, ὡς μετὰ ταῦτα ἐν Χίῳ, ὅπου εὐκλεῶς ἠγωνίστατο καὶ παρ' ὀλίγον ἐξεπολιόρκησε τὸ ὄχυρόν φρούριον, εἶδεν ὁ τακτικὸς στρατὸς τὴν νικηὴν μέχρι τέλους φεύγουσαν τὰς σημαίας του, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ τὴν στρατιωτικὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν, οὐδὲ διεψεύσθη ποτὲ ἡ ἀνδρεία αὐτοῦ καὶ ἡ πατριωτικὴ αὐτοῦ ἀφοσιωσις, ἥς τὸ παράδειγμα ἐδίδε πρῶτος ὁ ἀρχηγός, πάντοτε μετὰ τῶν προμάχων ἀγωνιζόμενος, πάντας παροτρύνων καὶ ἐξορμῶν, καὶ ὑπὲρ πάντων ὡς ἥρως θαυμαζόμενος καὶ ἀγαπώμενος ὡς πατήρ.

Καὶ δὲν προτίθεμαι μὲν ἐνταῦθα τὴν ἱστορίαν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, οὐδὲ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀρχηγοῦ του, ἥς ἡ ἐκθεσις εἶναι καθήκον καὶ δικαίωμα τῶν εὐτυχισάντων νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα ὑπὸ τὰς ὁδηγίας του, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παρέλθω ἐντελῶς ὑπὸ σιωπῇ καὶ μίαν αὐτοῦ ἀνδραγαθίαν, ἥτις ἀναμιμνήσκει τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων τὰ ἄλλα, καὶ ἰδίως προκαλεῖ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δήμου ἡμῶν τὴν εὐγνωμοσύνην.

Ἡ Ἀκρόπολις ἐπολιορκεῖτο στενῶς, ἡ δὲ καρτερικὴ αὐτῆς φρουρά, ἐστερηνμένη ἐντελῶς καὶ τροφῶν καὶ πολεμεφοδιῶν, ἐκινδύνευε τὸν ἐσχατὸν κίνδυνον. Μετὰ τινων ἔτι ἡμερῶν ἀγωνίαν, αἱ Ἀθηναὶ ἠναγκάζοντο νὰ κλίνωσιν αὐθις τὴν γηραιάν των καὶ περιδοξὸν κορυφὴν ὑπὸ τὸν ζυγόν. Τότε μετὰ τοῦ ἀτρομήτου αὐτοῦ λόγου ἐφάνη ὁ Φαβιέρως σωτὴρ καὶ ἐλευθερωτής.

Νῦν ἦν εὐτέλης, ὅτε οἱ τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων ἐκουσίως ὑποδυσάμενοι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἀθηνῶν, ἀπέστησαν εἰς τὸ φάληρον, ἐπὶ τῶν ὤμων ζέροντες πῆρας πλήρεις πυρίτιδος. Ἐν τῷ ἅμα δ' ὥρμησαν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, προπορευομένου καὶ τὴν ἀκροσφαλεστάτην θέσιν κατέχοντος τοῦ στρατηγοῦ Φαβιέρου. Τινὰς ἑκατοντάδας βημάτων ἀπέχον ἔτι τοῦ πρὸς τὸν ὄρου των, ὅταν αἰφνης προσέκρουσαν εἰς βαθεῖαν τάφρον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν φρουρουμένην. Ξιφῆρεις εἰσεπήδησαν οἱ ἀτρόμητοι, ἀπῆντησαν τὴν φρουρὰν ἐν τῷ πυθμένι, καὶ συνεπλάκυσαν μετ' αὐτῆς. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἐκ τοῦ βορύβου εἰδῆσιν τῶν συμβαινόντων λαβόντες οἱ τοῦ Μουσείου Ὀθωμανοὶ ἀκροφύλακες, ἤρξαντο καὶ αὐτοὶ πυροβολοῦντες κατὰ τῆς ἀκατασχέτως χωροῦσας Ἑλληνικῆς φάλαγγος. Τρεῖς ἐπανειλημμένως ἐβρίβη εἰς τὴν τάφρον ὁ Φαβιέρως ὅπως σώσῃ τοὺς ἐν αὐτῇ μαχομένους, τρεῖς ἀντέταξε

τὸ στῆθός του εἰς ἄφρευκτον σχεδὸν θάνατον. Ἀλλὰ τέλος οἱ γενναῖοι τοῦ ὁπαδοῦ, ἀφ' οὗ τρία ἐξ αὐτῶν ἔπεσαν αἰμυνητὰ θυμάτα, ἀνέτρεψαν πᾶν τὸ ἐμποδὼν, καὶ θριαμβευτικῶς εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, τὴν ζῶν ἀποδιδόντες εἰς τὴν ψυχορραγούσαν ἀλλ' ἀδάμαστον ἐτι φρουρὰν, καὶ εἰς παράτασιν τῆς ἀντιστάσεως αὐτῆς συντελέσαντες.

Τοιαῦτα ὁ εὐκλεὴς ἀνὴρ εὐηργέτησε τὴν πόλιν ἡμῶν, ἀφοσιωθεὶς μὲν ὑπὲρ αὐτῆς ἐν ὥρᾳ κινδύνου, αὐτὴν δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ἀξίωμα καὶ ἡδὴ εἰς ἐργαστήριον δόξης καὶ ἐλευθερίας τῇ Ἑλλάδι παρασκευάσας, διότι ἐν αὐτῇ ἐκαλλιέργησε τὸν πυρῆνα τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ὅστις καὶ τότε ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἡρωϊκῶς ἠγωνίστατο, καὶ μετὰ ταῦτα κατέστη τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ὁ ἀσφαλέστατος φύλαξ καὶ ἡ ἀρίστη ἐγγύησις, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τῇ ὑπόσχεται συγκομιδῇ λαμπροτέρων θαυμάτων. Μετὰ ταῦτα δ' ἐξηκολούθησεν ὁργανίζων ἀπερίσπαστος τὸν στρατὸν τοῦ ἐν ἧ πρός τοῦτο ἀνήγειρε Τακτικουπόλει ἐπὶ τοῦ ἰσχυροῦ τῶν Μεθάνων, χρώμενος αὐτῇ ὡς ἀσφαλεστάτῳ ὀρητηρίῳ. Ὡς δὲ συνετέλεσε ταῦτα, καὶ ἐκ Νεοκαστροῦ ἐροῶντις ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἡ τριπλῇ σάλπιγγι τῆς ἀναστάσεως, καὶ εἶδε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τῆς Εὐρώπης παρακατατεθειμένην εἰς χεῖρας τακτικῆς κυβερνήσεως, ἐνόμισε τοῦ λοιποῦ πεπερατωμένον τὸ ἔργον τοῦ, καὶ ἐγκαταλιπὼν τὴν Ἑλλάδα, ἀφ' οὗτου δὲν ἀπῆρτεῖτο πλέον νὰ τῇ προσφέρει θυσίας, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ, ὡς ἔγραφεν ἐν τῇ πρώτῃ του προκηρύξει, ἣν ἀπεύθυνε πρὸς τὸν τακτικὸν στρατὸν, ἅμα ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ. « Ὅταν, ἔλεγεν, ἐδέχθην τὴν ἐντιμον ἐπιστάσιν τοῦ νὰ ὁργανίσω τὸ Ἑλληνικὸν τακτικὸν στρατιωτικόν, δὲν ἠθέλησα οὔτε βαθμὸν οὔτε μισθοδοσίαν ἀμύμιν. Ἐγὼ θέλω, ὅταν ἡ Ἑλλὰς ἀποκτήσῃ υἱοὺς ἱκανοὺς νὰ διευθύνωσιν ἀφ' ἐαυτῶν τὰ τακτικὰ σώματα, νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν ἐστίαν μου. φέρων μετ' ἐμοῦ διὰ μόνην ἀνταμοιβὴν τὴν ἀγάπην τῶν ελευθέρων καὶ εὐτυχισμένων Ἑλλήνων. » Ἡ δὲ πατρίς τοῦ, θαυσιλεύσασα αὐτῷ νέους βαθμοὺς καὶ ἀξιώματα, ἐπέδειξε καὶ αὖθις διὰ τούτου τὴν εὐνοίαν της πρὸς τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐν τῷ γενναίῳ ἀγωνιστῇ ἐτίμα τοὺς ὑπὲρ Ἑλλάδος ἀγωνὰς τοῦ. Ἐκεῖ δ' ἐν πάσῃ τιμῇ καὶ ἀνέσει διάγων, οὐδέποτε ἐπελάβετο τῆς γῆς εἰς ἣν εἶχε προσφέρει τὴν χεῖρα καὶ τὴν καρδίαν τοῦ, δῶς δὲ τῆς πόλεως ἣν ὑπὲρ πάσας ἡγάπα, ὥστε καὶ πέρισυ

ἐπιστέλλων μοι, *φίλτατε συμπολίτα* μὲ ἀπεκάλει, καὶ πολλάκις ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος (1), ὅσας ἐμάνθανεν αὐτὴν θύμα ἀδίκων προλήψεων ἢ ἐσφαλμένων πολιτικῶν δοξῶν, καὶ ἤδη τὸ ἡρώϊκον αὐτοῦ πνεῦμα παραδιδούς, ἔστρεψε τὰ βλέμματα τελευταῖον πρὸς ἓνα τῶν τότε ἐν Παρισίοις ἐπιδημούντων Ἑλλήνων, καὶ σφίγγων αὐτῷ τὴν χεῖρα· « Ἀσπασαί μοι, τῷ εἶπε τὴν φίλῃν Ἑλλάδα. Ἄς ἐξακολουθῇ σωφρονοῦσα, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι, ὡς εὖχομαι, ὁ παρὼν εὐρωπαϊκὸς ἀγὼν μέχρι τέλους θέλει λυθῇ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τοῦ μεγάλου προορισμοῦ της. »

Καὶ τοιαῦτα μὲν ὕστατον εὐξαμένη ἀπέπτης, εὐγενὲς ψυχῇ, ὅπου σὲ περιέμενεν ὁ συγγενὴς σοι χορὸς τῶν ἀρχαίων ἡρώων. Τίς δ' οἶδεν ἂν ἐνίοτε, ἐν τῷ ἡσυχῷ φωτὶ τῆς σεληνῆς, δὲν κατέρχεσθαι ἐκ τῶν ἀθανάτων μονῶν εἰς ἅς μετέστης, πρὸς τὴν ἄκραν ταύτην ἧς ἐπρομάχησας, καὶ εἰς ἧς τὸν βράχον ἀντηγεῖ τ' ὄνομά σου, ἀθάνατον ὡς αὐτὸν, ἂν ὑπὸ τὰς στήλας ταύτας τοῦ Παρθενῶνος δὲν κάθησαι μετὰ τοῦ Περικλέους καὶ Θρασυβούλου, ἐκ δεξιῶν μὲν ἔχων τοὺς γενναίους συναγωνιστάς σου, οὓς ὠδήγεις εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δόξης, ἐκ δ' εὐωνύμων τοὺς θυσιασθέντας φιλέλληνας, τοὺς νέους σταυροφόρους τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας; Ἐπίβλεπε τότε ἄνωθεν τὴν Ἑλλάδα καὶ εὐλόγει αὐτὴν, διότι δὲν ἔψευσεν, ὡς κατηγορήθη, τὴν κλῆσιν της, οὐδ' ἐματαίωσε τῆς ζωῆς σου τὸ διηνεκὲς ὄναρ. Ἰδοὺ αὐτὴ ἐλευθερά, θραύσασα τὸν ἄτιμον ζυγὸν ὃν ἐπολέμεις, ἰδοὺ αὐτὴ κράτος κανονικὸν ὑπὸ φιλόλαον καὶ λαοφιλῇ βασιλεῖα, καὶ πειθαρχοῦσα τοῖς νόμοις, καὶ ἐν ὁμονοίᾳ βιοῦσα. Ὅπου πρὶν εἶρπον καλύβαι πενιχραὶ μεταξὺ ἐρειπίων, βλέπεις ἤδη εὐπρεπεῖς πόλεις ἐγειρομένας, ὅπου ἄκανθαι καὶ τρίβοι ἐκάλυπτον τὰς ἐρήμους, ἰδὲ ἡ γεωργία ἀροῖ τοὺς εὐφόρους αὐλακας, καὶ τὸ ἐμπόριον ἀροῖ τὰς θαλάσσας, καὶ ἡ παιδεία καλλιεργεῖ τὴν διάνοιαν. Ἰδὲ δὲ πρὸ πάντων τὸ ἔργον τῶν πολυμόχθων ἀγώνων σου, τὸν τακτικὸν τῆς Ἑλλάδος στρατὸν, εἰς πρωτίστην δύναμιν τοῦ ἔθνους ἀνεγερόντα, εὐδοκίμενον δὲ καὶ προκόπτοντα διὰ τῆς ὑψηλῆς προστασίας τοῦ Μεγαλειοτάτου Βασιλέως, καὶ διὰ τοῦ πεφωτισμένου ζήλου τοῦ ἔθνους παντὸς, καὶ κεκτημένον τὰς δύο πρώτας παντὸς ἀξιολόγου στρατοῦ συνθήκας, τὴν γενναιότητα καὶ τὴν πειθαρχίαν. Ἐπίχαιρε ἐπ' αὐτῷ, διότι σὺ τῷ ἐνέπνευ-

(1) Ἰεῖω, Orient, 1840.

σας τὰς ἀνδρικὰς ἀρετὰς ἀπ' αἷς σεμνύνεται· καὶ ὅταν βαίῃη κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, σὺ κατιῶν ἐπ' αὐτὸν, δείκνυε αὐτῷ διὰ τοῦ ξίφους ὡς ἄλλοτε τὴν ὁδὸν τῆς δόξης καὶ τοῦ καθήκοντος. Αἱ δ' Ἑλληνικαὶ φάλαγγες, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς μάχης, θέλουσι καταλείπει διὰ σὲ κενὴν τὴν ἐντιμωτέραν τῶν θέσεων, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι κατέλειπον ἐν ταῖς παρατάξεσι κενὴν τὴν θέσιν τοῦ Μιλτιάδου.

Ἄλλ' εἰς ταῦτα δὲν περιωρίζοντο αἱ ἀξιώσεις σου ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Τὴν ἤθελες οὐ μόνον ἐλευθερῆν, ἀλλὰ καὶ μεγάλην, καὶ ἰσχυράν, καὶ τὴν ἀσπίδα τῆς τείνουσαν μεταξὺ δύσεως καὶ ἀνατολῆς, καὶ τὴν ἀνατολὴν διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀναπλάττουσαν. Ταῦτα ἔλεγες τοῖς γνωρίμοις σου, ταῦτα ἐπέττελλες τοῖς φίλοις σου, ταῦτα ἐπραγματεύου ἐν συγγράμμασί σου (1). Ἀνάβηθι, ὦ σκιά εὐμενῆς, καὶ ἐπίστρεψον εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἦδη σείεται ἡ γῆ ὡς ἡφαίστειον, ἤδη πνοὴ πυρὸς ἐπινέμεται αὐτὴν, καὶ σιδήρου γάλαζα καὶ ἀτμός αἵματος τὴν καλύπτει, καὶ ἡ Ἑλλὰς κάμπτεται ὡς κάλαμος ὑπὸ θύελλαν. Κατάστειλον τὰς εὐχάς σου ἐν τῇ καρδίᾳ σου! Ἄλλ' ὅ-αν κοπάσῃ ἡ τρικυμία, καὶ παρέλθῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ εἰρήνη προσμειδιάσῃ τὴν γῆν ἀνακύπτουσιν τῆς τῶν δακρύων πλημμύρας, τότε θέλεις ἰδῇ τοὺς μεγάλους τῆς Ἑλλάδος προστάτας, ἀπὸ κοινοῦ τὴν χεῖρα ἐκτεινόντας πρὸς αὐτὴν, ὡς ὅτε ἐν Νεοκαστρῷ τὴν ἀνήγειρον πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἰσορροπίας καὶ πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς εἰρήνης, θέλεις τοῦ; ἰδῇ προάγοντας αὐτὴν πρὸς τὴν ἀληθὴ κλητὴν τῆς, καὶ τότε τὸ πνεῦμά σου θέλει ἀναπαυεῖν ἐν εἰρήνῃ τῆς σῆς συνειδήσεως, ὅτι ὑπῆρέτησας τὰ ὑψηλότερα τῆς Εὐρώπης συμφέροντα, ἐνῶ εὐγενῶς ἡγωνίζου ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἔθνους, παρ' οὗ αἰωνίαν ἥρω εὐγνωμοσύνην, καὶ παρ' ὧ αἰωνία μένει ἡ μνήμη σου.

(1) Orient, 1840.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

— ο —

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ.

Ἐδοξε τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων. Ἐπειδὴ Κάρολος Φαβιέρος ὁ στρατηγός, τὸ γένος Γαλάτης, ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος κοινῇ τε περὶ ζύμπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἰδίᾳ περὶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, ἄλλα τε πολλὰ αὐτὸν εὐηργέτηκε, καὶ δὴ καὶ τῆς ἐν ἄστει φρουρᾶς ὑπὸ τῶν πολεμίων πιεζομένης, ἅτε τῶν ἐφοδίων ἐπιλελοιπότην αὐτῇ, νύκτωρ μεθ' ὀπλιτῶν εἰσβιασάμενος, τοξευμάτων δαψιλεῖ χορηγία ἀσφαλῆ τὴν ἀκρόπολιν ἀπῆργάσατο, καὶ αὐτῆς ἐκθύμως προαγωνισάμενος, αἴτιος σωτηρίας τῇ πόλει ἐν τῷ τότε χρόνῳ ἐγένετο· ἀγαγεῖν μὲν αὐτῷ δημοτελῆ ἐπικήδειον ἐορτὴν ἐν Ἀκροπόλει οὗ ἡρίστευσε, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀγορεύσαι τὸν ὧ ἂν ὁ δῆμος ἐπιτρέψῃ, μνείαν τῆς ἀνδραγαθίας αὐτοῦ, καὶ τῶν ὧν ὑπηρετῇ τῷ δήμῳ, ποιούμενον· καταθεῖναι δὲ τότε τὸ ψήφισμα τὸν δήμαρχον ἐς τὸ κοινὸν ἀρχεῖον τοῦ δήμου, καὶ ἀντίγραφα αὐτοῦ πέμπειν τοῖς συγγενέσιν, ἵνα ὁ δῆμος φανερὸς γένηται χάριτος μεμνημένος πρὸς τοὺς εὖνους αὐτῷ διατετελεχότας.

008525

